Департамент „Икономика“

1618 София, ул. Монтевидео 21, офис 620,
тел.8110620

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ПРИЛОЖЕНИЯ – РЕЗЮМЕТА ПО ГРУПА ПОКАЗАТЕЛИ

Група от показатели А

Показател 1. Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор" – 1 х 50 = 50т. – /от изискуеми минимален брой – 50 т./

Илиев Пламен. ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОБЛЕМИ НА КОНТРОЛИНГА НА ДАНЪЦИТЕ ВЪВ ФИРМАТА-2014г., УНСС, дата на защита 30.01.2015г., обем-185 стр.
Диплом № 184/12.02. 2015, „Доктор“ по научна специалност- Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“,
Научен ръководител: проф. д-р Бисер Славков
Рецензенти: доц. д-р Пепа Стойкова; доц. д-р Олег Димов
Достъпен на : https://ras.nacid.bg/dissertation-preview/42466

Пламен Кимонов Илиев

Научни степени

ОНС "доктор" - Университет за национално и световно стопанство

Висше училище: Университет за национално и световно стопанство
Факултет: Финансово-счетоводен
Първично звено: Финансов контрол
Катедра: Катедра "Финансов контрол"
Научна степен: ОНС "доктор"
Професионално направление: 3.8. Икономика
Диплома No/дата: 184 / 12.02.2015
Тема на дисертационния труд: Организация и проблеми на контролинга на данъците във фирмата
Покажи повече информация

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО - СОФИЯ
ФИНАНСОВО-СЧЕТОВОДЕН ФАКУЛТЕТ

ПРИСЪЖДА
образователната и научна степен
ДОКТОР
по Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (финансов контрол)
на
Пламен Кимонов Илиев
роден на 11.09.1961 г., гр. Дупница, Република България
за защитен дисертационен труд
Организация и проблеми на контролинга на данъците във фирмата
тридесети януари две хиляди и петнадесета година

проф. д.ик.н. СТАТИ СТАТЕВ
ректор

проф. д-р Снежанка Башева
декан

диплома № 184/12.02.2015 г.
издадена на 12.02.2015 г.

проф. д-р Бисер Славков
председател на научното жури

<u>Група от показатели В</u>

<u>Показател 3.</u> Хабилитационен труд – монография – 1 х 100 = 100т. –
<u>/ от изискуеми минимален брой – 100т./</u>

Илиев Пламен, (2022) Съвременният контрол в ерата на дигитализация, 299стр.,
ISBN 978-954-394-27-7-0, Изд. Болид инс.
Рецензенти: проф. д-р Али Вейсел - р. о., - в. о., доц. д-р Станислава Георгиева
Научен редактор: проф. д-р Иванка Данева
Достъпен на: https://qopac.nbu.bg/EOSWebOPAC/OPAC/Details/Record.aspx?BibCode=209031281
Монографичен труд на книга
Екземпляр от монографията е притежание на Библиотека на НБУ

Съвременният контрол в ерата на дигитализация

Монография

д-р Пламен Илиев
Н Б У

Рецензенти:
проф. д-р Али Вейсел р.о, в.о
доц. д-р Станислава Георгиева

Научен редактор: проф. д-р Иванка Данева

Резюме: Идеята за това изследване се наслагва и се оформя от няколко години, повлияна най вече от бързото развитие и използване на нови съвременни технологии в бизнеса и обществото, на които сме свидетели. Както и тяхното внедряване за изработване на нови бизнес модели, в т. ч. и в счетоводството и контрола като част от бизнеса, най вече за подпомагане и консултиране на ръководителите за вземане на правилните управленски решения. Известен тласък за това изследване даде и книгата на К. Кели „Извън контрол“, написана през 1994г. и издадена у нас през 2016г. В нея се споделя тезата за съвместен контрол, като особен спектър при който в единия край е тоталното господство на контрола като цяло, а в другия край е пълната липса на контрол, като между тях има някакви разновидности на контрол, за които няма точни формулировки. Дали нещо не е познато? И все пак според автора проблема е в контрола! В структурно отношение изследването се състои от 299 стр. Като обхваща Увод, Четири глави, Заключение и Използвана литература.

Последователно са разгледани същността и характеристиката на контрола, неговото възникване и развитие, финансовия контрол прилаган вътре в организациите, както и външния финансов контрол, и неговите органи за контрол, в това число и одита. Последната глава е изцяло посветена на дигитализацията в бизнеса и контрола, като се започва още от познатите ни индустриални революции довели до появата на нови и съвременни технологии, водещи до цифровизация, дигитализация и дигитална трансформация както в бизнеса, така и в обществото през последните години.

Разгледани са последователно възможностите за дигитализация в счетоводството, без която е невъзможно да говорим за дигитализация в контрола, като обръщам внимание на възможностите за дигитализация във вътрешния контрол, външния контрол отнасящ се до данъчния контрол и одита като оценъчен контрол. На края разглеждам и възможните отрицателни последици от повсеместната дигитализация, наред с многото положителни страни, които ни представя.

Изследването може условно да се раздели на две части, теоретична и практическа, като в първата се разглежда сега прилагания у нас финансов контрол и неговите разновидности на база действащата нормативна уредба и авторово виждане за упражнявания вътрешен контрол и одит, както и външен контрол и одит, като оценъчен контрол.

Във втората част си изследването е посветено изцяло на новите технологии, дигитализацията и дигиталната трансформация в бизнеса и по-конкретно дигитализацията в счетоводството и контрола

която е наложителна като част от него. Невъзможно е счетоводството и контрола да изостават от тези промени в бизнеса, защото без тяхната дигитализация, не би била възможна такава и в бизнеса.

В тази част на монографичното изследване се търси отговор на въпросите, как и по-какъв начин, тези нови технологии могат да намерят място и да бъдат внедрени във счетоводството и контрола, като са предложени варианти или модели за изследваните области, започвайки от счетоводство, вътрешен контрол и одит, финансов и данъчен контрол , както и независим одит.

От гледна точка на споменатото и спецификата на счетоводното отчитане и изготвяне на отчети, както и контрола и одита върху тях в новите условия на дигитализация и дигитална трансформация определя актуалността на настоящото изследване, която се засилва и от това, че вече е силно дискусионна тема, но все още е слабо засегната в досегашни теоретични разработки, но е полезна и значима за практиката.

Целта на настоящото монографично изследване е на база актуалните теоретични и нормативни постановки, да се изследва възможността за приложимост в счетоводството и контрола на дигитализацията и дигиталната трансформация за повишаване на качеството им и удовлетвореност на клиентите.

Целта, определя и задачите като :

-Изследване на мястото на счетоводството и контрола в бизнеса и Икономиката;

-Изследване на необходимостта от развитие и усъвършенстване на счетоводството и контрола;

-Изследване постиженията в нови технологии, техните възможности и поле на приложение;

-Изследване новите технологии и тяхното приложение в отчетническата дейност и контрол;

-Изследване на приложението на дигитализацията и дигиталната трансформация в счетоводството и контрола.

Обект на изследването са счетоводството и контрола и възможностите за внедряване и използване на дигитализацията.

Предмет на изследването са същността и значението на дигиталните технологии за счетоводството и контрола, като част от новите бизнес модели.

Методите, използвани в изследването , за да се постигне целта и да се решат задачите, са методи на научното познание, анализ, индукция, дедукция, аналогия, сравнение, моделиране и др.

Изследването не е, и не може да е всеобхватно и няма претенции за пълнота и изчерпателност, при следните ограничения:

-Използвани са библиографски източници , налични към края на 2022г.;

-Изследването е ограничено в обхвата на общата теория на счетоводство и на финансовия контрол и одита, като оценъчен контрол;

-Изследването е съобразено с действащата нормативна база в областта;

-Изследването не претендира за изчерпателност по отношение на други видове контрол, и по отношение на различните нови технологии и възможности.

Резултати

Изследването постигна целите си, и дава отговор на поставените задачи, като обогатява теоретичните и практически аспекти в счетоводството и контрола, в условия на прилагане на новите технологии и техните проявления чрез дигитализация и дигиталната трансформация, както в бизнеса, така и в счетоводството и контрола.

Като обобщение на резултатите от изследването може да се
изведат и следните приноси:

-обогатени са теоретично и практично счетоводното познание и разбирането за контрол;

-изследвана е връзката между счетоводство и контрола, нуждата от
изготвяне и предаване на счетоводна информация за управление и контрол в условията на дигитализация;

-изследвано е проявлението на дигитализацията и дигитална трансформация в счетоводството и контрола, както са и изследвани предлаганите възможности за улесняване на работата, по-бързо отчитане и проверки в реално време, за предаване на необходимата информация и подобряване на качеството на работа и задължително прозрачност в стопанските процеси;

-изследвани са различни модели и е анализирано влиянието на дигитализацията върху счетоводството и контрола, при внедряване на нови модели за работа в тях, при излишното условие, контрола да се превърне от обикновен регистратор на грешки и отклонения в минало време, в пряк консултант на

ръководството в бъдеще време за прогнозни резултати, с което да носи стойност за организацията и клиентите.

От постигнатите резултати в изследването, могат да се направят следните изводи и въпроси, търсещи отговори, породени от прилагането на дигитализацията и дигиталната трансформация в счетоводството и контрола, а именно:

- осигуряване на средства за инвестиции за нови технологии, за бизнеса и за нови софтуерни продукти за счетоводство и контрол, и това на фона на дългогодишното наслагване на грешното мнение, че счетоводството не е важно и приоритетно;
-запазването на предаваната информация, от хакерски атаки и киберсигурност за това;
-как да се повишат знанията, уменията и компетентността на счетоводители и одитори, за да работят в новите дигитални условия със съответните изисквания?;
-запазването на работните места на счетоводители и одитори в условия на дигитализация;
-как да се намерят нови специалисти, ако сегашните не се справят с новите изисквания, как ще се справи поколението „Z“, лесно ли ще се намерят т.н. „таланти“ и кой ще ги обучи?;
-ще изчезнат ли професиите счетоводител и одитор, и ще бъдат ли заменени от изкуствен интелект в бъдеще?.

<u>Група от показатели Г</u>

<u>/Събрани общо -390 т. от показатели 4 -10, при изискуеми минимален брой - 200 т./</u>

<u>Показател 4.</u> Публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд - 1 х 100 = 100 т.

Илиев Пламен (2016), Финансов контрол, одит и надзор, 159 стр.,
ISBN 978-619-7101-02-7
Изд. Рекламна агенция Очи
Рецензенти: проф. дин. Михаил Динев-р. о., доц. д-р Олег Димов
Достъпен на : https://ras.nasid.bg/dissertation-preview/42466
https://plus.cobiss.net/cobiss/bg/bg/bib/search/advanced

ФИНАНСОВ КОНТРОЛ ОДИТ НАДЗОР

Монография

Резюме: Настоящето научно изследване е върху тема, с която трябва да се внесат някои наложителни пояснения относно използването в езиковата терминология, икономическо приложение, общуване и най-различни преводи на понятия като контрол, финансов контрол, финансов одит и финансов надзор.

С демократичните промени у нас и „приближаването“ ни към Европа, започнаха да навлизат и да се използват различни т.н. „чуждици“ за нашия език като одит, одитори, одитинг, надзор и регулиране и др. които в превод означават по същество финансов контрол и всъщност се оказват по-скоро забравени от обществото.

В изследването е проследено накратко пътя на възникването и развитието в България, както на финансовия контрол, така и на финансовия одит и финансов надзор. Оказва се, че може би само финансовия надзор е по-ново и непознато понятие за нас, за разлика от финансовия контрол, финансовия одит, експерт-счетоводителите и заклетите счетоводители, Сметната палата и др. Но въпреки всичко след възстановяването на почти всички институции в тази посока, както и налагането на някои термини и терминология от ЕС, във връзка с нашето членство там, в нашата действителност съществува определен хаос, било поради незнание или неинтерес, включително в студентските и бизнес среди относно това, какво е финансов контрол, какво е финансов одит или финансов надзор, къде и как се регламентирани, кои органи ги прилагат, кои и какви са лицата или организациите, които подлежат на този вид контрол, какви са резултатите и последствията от това.

В приложеното научно изследване е направен опит да се отговори на повечето от тези въпроси, за което са проучени и използвани максимален брой източници, както за възникването, развитието и моментното състояние у нас на финансовия контрол, финансовия одит и финансовия надзор, така и тяхната законова регламентация, както в миналото, така и сега, за субектите и обектите на контрол, техните цели, задачи и функции.

Поотделно е разгледан финансовия контрол, финансовия одит и финансовия надзор като същност, методология, принципи и т.н., като се набляга на тяхното приложение и използване включително и като видове и преди всичко като вътрешни и външни контроли, в т.ч. и държавни, чрез институциите или органите, които ги упражняват или прилагат.

По отношение на финансовия контрол са разгледани възникването, същността, предмета и обекта, методи и принципи, видовете и формите по-скоро на социалния контрол, като основа на останалите контроли.

Освен това е отделено място на вътрешния контрол, модела COSO като концепция за вътрешен контрол и елементите на вътрешния контрол.

При финансовия одит са разгледани неговата същност и възникване, видове и етапите на провеждане на одита, МОС прилагани при финансовия одит, одиторския риск, одиторски доказателства, одиторски извадки, докладването и органи в лицето на СП и НО.

За финансовия надзор се проследява необходимостта от регулация и надзор, дейността и задачите на КФН и банковия надзор упражняван от БНБ.

Целта на изследването е да посочи мястото и значението на посочените контроли или одити, като спомага на заинтересованите да не допускат объркване и неразбиране за всеки от тях по отношение на същност, методология, контролирани, контролиращи и реализацията, последствията и ползите или загубите от упражнен контрол, одит или надзор.

Обект на изследването е системата като цяло на финансовия контрол, финансовия одит и финансовия надзор, както и органите, които го прилагат.

Методите на изследване в разработката са системен анализ, моделиране, сравнение, програмно-целеви подход и др.

Темата е актуална не само, заради съществуващите объркванія и смесвания между понятията, но и поради факта, че съответните контроли защитават до голяма степен държавните и лични интереси.

Работната хипотеза, която е заложена в разработката е да даде отговор на това, доколко е възможно да избегне смесването и неразбирането относно приложението на финансовия контрол, одита и надзора.

Предложеното научно изследване няма претенции за пълнота и изчерпателност, то е ограничено единствено в тематиката, касаеща финансовия контрол, финансовия одит и финансовия надзор. Включително за всеки от тях може да се разработят и не малко, публикации като полето за използване на тази тема и по нейното разширено тълкуване или приложение е огромно. Ако пък се разглеждат в съответствие и обвързаност с контрола като цяло, с икономиката и т.н. е едно необятно поле за изява като научни изследвания, вариации и казуси.

Анализирането на проучените материали не дава възможност за генерални изводи и заключения, но в голямата си част е отделено повече място на теорията в разглежданата област, но така се надявам да се внесе необходимото изясняване на проблема и да се разберат по същество контрола, одита и надзора. Проучвайки и анализирайки не малко източници в тази посока, смятам че е подбрано най-важното, най-същественото и е поднесено разбираемо. Независимо, че на пръв поглед може да смесваме понятията, същността или органите на финансов контрол, финансов одит и финансов надзор, между тях съществуват съществени разлики и не трябва да се отъждествяват помежду си в никакъв случай.

Смятам, че по начина, по който е разработено изследването ще спомогне за разбирането и възприятието на разликите и приликите между контрола, одита и надзора, по отношение на приложение и резултати от тях.

Колкото до целта на изследването, считам че е постигната и е внесена необходимата яснота, по отношение на финансовия контрол, финансовия одит и финансовия контрол. Същото се отнася и до работната хипотеза, която бе доказана.

Що се отнася до научни тези и научни приноси, трябва да се търсят в разделянето и сравненията, показани при разглеждането на контрола, одита и надзора, като видове, обекти, субекти, цели и резултати от приложението им.

- Изследвани и анализирани са възможните последствия, както и ползите или загубите от упражнен контрол, одит или надзор

-Систематизирани и обобщени са мястото, значението и ролята на контрола, одита и надзора прилагани у нас, за да не се допуска смесване или неразбиране за всеки от тях по отношение на същност, методология, контролирани, контролиращи и реализацията на резултатите, вследствие упражняването им.

Както и в по- нататъшните и по-задълбочени разработки на темата извън съществуващите сега ограничения.

<u>Показател 7</u>. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 29 х 10 = 290т.; <u>Общо 290т.</u>

1.ILIEV, Plamen. Challenges to internal Audit in Public Sector Organizations. Proceedings of the 6th Annual International Conference Management, Business and Economics, 27-29.10.2017 - Durras, Albania. 2017, pp. 10-15. ISBN 978-995-143-759-2.
Достъпно на: https://knowledgecenter.ubt-uni.net/cgi/viewcontent.cgi?article=1376&context=conference

Challenges to Internal Audit in Public Sector Organizations

Plamen Iliev

New Bulgarian University
Sofia, Bulgaria

Abstract. The report addresses the problems and challenges of internal audit, particularly in public sector organizations. Attention is drawn to the ten-year experience of it is implementation, it is weaknesses and suggestions for overcoming it, as well as the reporting problems, stages and levels to preserve the independence of the internal audit. Considerations have already been made in this direction, as well as expected ones, incl. and developing a strategy for the development and improvement of internal auditing in the future, along with the so-called three lines of protection and the expected benefits of this.

Key words: internal audit; public sector; independence; financial management; control

Introduction

Ten functioning of these organizations in accordance with the principles of sound financial management and the requirements of the legislation. An analysis of the internal audit activity shows that few successes have been achieved, despite a number of issues related to its organizational and functional build-up years after the introduction of the internal audit in the public sector organizations of the Republic of Bulgaria we can accept it as an effective activity to ensure the optimal.

The Internal Audit Units (IAUs) in the Public sector (PS) organizations are already working in line with the requirements of international standards and have adopted the ideas of continually improving the quality of their operations. Internal auditors in their work implement a systematic and disciplinary approach to a uniform and unified methodology and professional standards to determine audit objectives and audit risks. In the internal audit, familiar levels of the audit process are implemented and respected - planning, checking, reporting and tracking written recommendations. For this purpose, methods of effective control / organoleptic methods, documentary methods, modeling methods, computational and analytical methods, etc., are used for the purposes of collecting audit evidence and expressing an independent audit opinion for assurance through the audit report or for consultation of the head of the organization.

Requirements for Internal Audit

2.ИЛИЕВ, Пламен. Счетоводното отчитане в туризма. Актив Счетоводна матрица. 2017, (5), с. 9-14. ISSN 1314-3484.

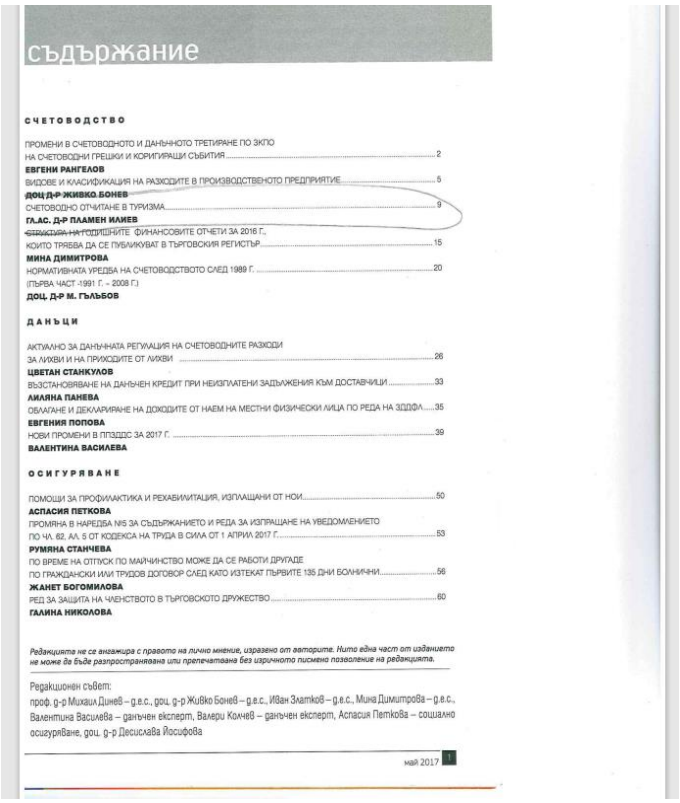

съдържание

СЧЕТОВОДСТВО

ПРОМЕНИ В СЧЕТОВОДНОТО И ДАНЪЧНОТО ТРЕТИРАНЕ ПО ЗКПО НА СЧЕТОВОДНИ ГРЕШКИ И КОРИГИРАЩИ СЪБИТИЯ 2
ЕВГЕНИ РАНГЕЛОВ
ВИДОВЕ И КЛАСИФИКАЦИЯ НА РАЗХОДИТЕ В ПРОИЗВОДСТВЕНОТО ПРЕДПРИЯТИЕ 5
ДОЦ.Д-Р ЖИВКО БОНЕВ
СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ В ТУРИЗМА 9
ГЛ.АС. Д-Р ПЛАМЕН ИЛИЕВ
СТРУКТУРА НА ГОДИШНИТЕ ФИНАНСОВИТЕ ОТЧЕТИ ЗА 2016 Г., КОИТО ТРЯБВА ДА СЕ ПУБЛИКУВАТ В ТЪРГОВСКИЯ РЕГИСТЪР 15
МИНА ДИМИТРОВА
НОРМАТИВНАТА УРЕДБА НА СЧЕТОВОДСТВОТО СЛЕД 1989 Г. (ПЪРВА ЧАСТ -1991 Г. - 2008 Г.) 20
ДОЦ. Д-Р М. ГЪЛЪБОВ

ДАНЪЦИ

АКТУАЛНО ЗА ДАНЪЧНАТА РЕГУЛАЦИЯ НА СЧЕТОВОДНИТЕ РАЗХОДИ ЗА ЛИХВИ И НА ПРИХОДИТЕ ОТ ЛИХВИ 28
ЦВЕТАН СТАНКУЛОВ
ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ДАНЪЧЕН КРЕДИТ ПРИ НЕИЗПЛАТЕНИ ЗАДЪЖЕНИЯ КЪМ ДОСТАВЧИЦИ 33
ЛИЛЯНА ПАНЕВА
ОБЛАГАНЕ И ДЕКЛАРИРАНЕ НА ДОХОДИТЕ ОТ НАЕМ НА МЕСТНИ ФИЗИЧЕСКИ ЛИЦА ПО РЕДА НА ЗДДФЛ 35
ЕВГЕНИЯ ПОПОВА
НОВИ ПРОМЕНИ В ППЗДДС ЗА 2017 Г. 39
ВАЛЕНТИНА ВАСИЛЕВА

ОСИГУРЯВАНЕ

ПОМОЩИ ЗА ПРОФИЛАКТИКА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ, ИЗПЛАЩАНИ ОТ НОИ 50
АСПАСИЯ ПЕТКОВА
ПРОМЯНА В НАРЕДБА №5 ЗА СЪДЪРЖАНИЕТО И РЕДА ЗА ИЗПРАЩАНЕ НА УВЕДОМЛЕНИЕТО ПО ЧЛ. 62, АЛ. 5 ОТ КОДЕКСА НА ТРУДА В СИЛА ОТ 1 АПРИЛ 2017 Г. 53
РУМЯНА СТАНЧЕВА
ПО ВРЕМЕ НА ОТПУСК ПО МАЙЧИНСТВО МОЖЕ ДА СЕ РАБОТИ ДРУГАДЕ ПО ГРАЖДАНСКИ ИЛИ ТРУДОВ ДОГОВОР СЛЕД КАТО ИЗТЕКАТ ПЪРВИТЕ 135 ДНИ БОЛНИЧНИ 56
ЖАНЕТ БОГОМИЛОВА
РЕД ЗА ЗАЩИТА НА ЧЛЕНСТВОТО В ТЪРГОВСКОТО ДРУЖЕСТВО 60
ГАЛИНА НИКОЛОВА

Редакцията не се ангажира с правото на лично мнение, изразено от авторите. Нито една част от изданието не може да бъде разпространявана или препечатвана без изричното писмено позволение на редакцията.

Редакционен съвет:
проф. д-р Михаил Динев – д.е.с., доц. д-р Живко Бонев – д.е.с., Иван Златков – д.е.с., Мина Димитрова – д.е.с., Валентина Василева – данъчен експерт, Валери Колчев – данъчен експерт, Аспасия Петкова – социално осигуряване, доц. д-р Десислава Йосифова

Резюме: В статията се разглеждат специфични дейности, процеси и операции в туризма като сектор от икономиката ни, както и тяхното отчитане. Целта е да се покажат основните дейности в туристическия бизнес и счетоводните операции за всяка от тях за да не се допускат грешки, каквито има в практиката, породени донякъде от незнание, най- вече по отношение различните ставки за облагане с ДДС. В тази посока са разгледани последователно Хотелиерската дейност, дейност Хранене, Транспортни услуги и Туроператорската дейност със съответните счетоводни записвания.

3. ИЛИЕВ, Пламен. Вътрешния контрол в банките, действителност и развитие. В: Научно-практическа конференция с международно участие „Финансово-икономическата интеграция на България в ЕС за 10 години членство - предизвикателства и перспективи“: Свищов, 9-10 ноември 2017 г.: сборник доклади = Scientific-Practical Conference with International Participation „Financial-Economic Integration of Bulgaria in the EU for 10 Years Membership - Challenges and Prospects“: Svishtov, 9-10 November 2017: proceedings. Свищов: Акад. изд. „Ценов“, 2017, с. 235-243. ISBN 978-954-23-1378-6. Достъпнона:https://bgeconomist.bg/%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F/

ВЪТРЕШНИЯТ КОНТРОЛ В БАНКИТЕ – ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ И РАЗВИТИЕ

Гл. ас. д-р Пламен Илиев
НБУ Департамент „Икономика"

Резюме: В доклада се прави най- общо един паралалел и съпоставка на вътрешния контрол и вътрешен одит, на базата на Наредба-10 на БНБ и Закона за кредитните институции. Естествено е че между тях има разлика, но се обръща и внимание на различията, касаещи вътрешния контрол и одит, породени от нормативната уредба. Изхождайки от знаковия случай с КТБ от 2014г., се търсят връзки и зависимости на вътрешния контрол и одит със външния одит и надзор.

Също така не би трябвало да се подминава и проведения Стрес-тест от 2016г. в банковата ни система, резултатите и препоръките след него, като все пак пряка зависимост и червени лампи, както за вътрешния контрол и вътрешен одит в банките, така и за външния одит и надзор.

Вътрешният контрол в кредитните институции /банките/, съгласно действащата Наредба – 10 на БНБ, е непрекъснат процес, осъществяван от органите за управление и от лицата, заети с вътрешноконтролни функции. Вътрешният контрол се разглежда и като съвкупност от системи за контрол, чрез които се постигат целите и задачите; ефективно се използват ресурсите; осъществява се контрол на рискове и за опазване на активите и т.н.

Вътрешният контрол трябва да бъде съобразен с обема на извършваните операции; с различните сделки и рисковете, произтичащи от тях и обхвата и надеждността на отчетността и информацията.

Организацията на вътрешния контрол се подчинява на изискванията за икономичност, ефективност и разумна достатъчност на контрола. Елементи на вътрешния контрол посочени в наредбата са системите за:

- управленски контрол;
- контрол на риска;
- отчетност и информация;
- вътрешен одит.

Като елемент но вътрешния контрол, вътрешния одит е независима оценъчна дейност на банковите сделки и операции и системите за контрол, която се осъществява от специализирана служба за вътрешен контрол.

Специализираната служба за вътрешен контрол подпомага органите на управление при вземане на решения и следи за тяхното изпълнение. При изпълнение на своите функции специализираната служба за вътрешен контрол, чрез т.н. вътрешни проверители, проверява и оценява:

4. ИЛИЕВ, Пламен. Вътрешен одит и измами. Годишник „Икономика и бизнес" [онлайн]. София: Нов български университет, 2017, с. 93-101 [прегледан 29 ноември 2022]. ISSN 2534-9651. Достъпен на: https://economics.nbu.bg/bg/publikacii/godishnik-ikonomika-i-biznes-na-departament-ikonomika-2017

ВЪТРЕШЕН ОДИТ И ИЗМАМИ

Пламен Илиев[1]
Нов Български Университет

Резюме: Темата не е нито нова, нито е някакво изключение за съвременния икономически живот, а видно от въведението отдавна се използва умишлено или не в световен мащаб и в национален. Статията акцентира на различните определения за измами и злоупотреби, както и на възможните такива срещани във финансовите отчети. Отделено е място на евентуалните мотиви за тяхното извършване, както и ролята на вътрешния одит за предотвратяването им. Налице са и евентуални действия и подходи за тяхното намаляване, както и препоръки за законодателно им ограничаване.

Ключови думи: измами, злоупотреби, финансов отчет, контрол, одит.

INTERNAL AUDIT AND FRAUDS

Plamen Iliev
New Bulgarian university

Abstract: The subject is neither new nor an exception to modern economic life, and as seen as well as the role of the internal audit to prevent them. There are also possible actions and

5. ИЛИЕВ, Пламен. Електронен одит и електронна търговия. Актив Счетоводна матрица. 2018, (7-8), с. 14-19. ISSN 1314-3484.

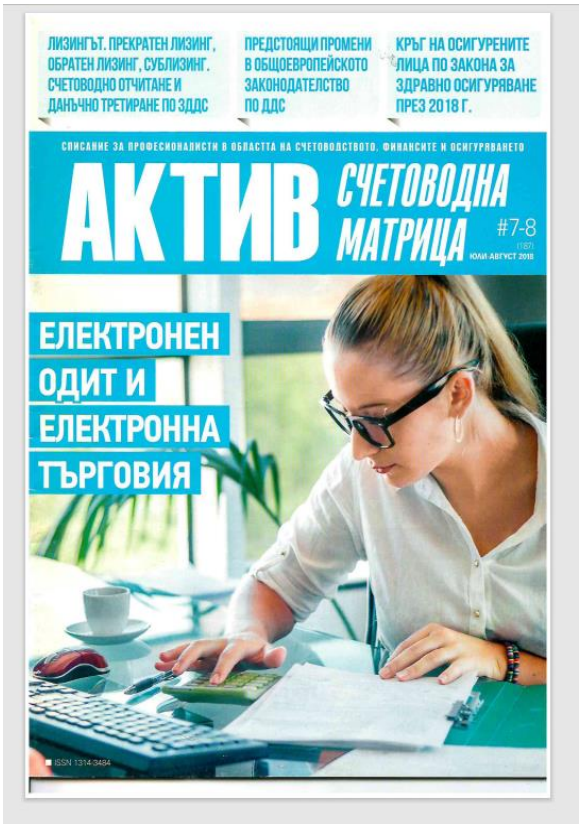

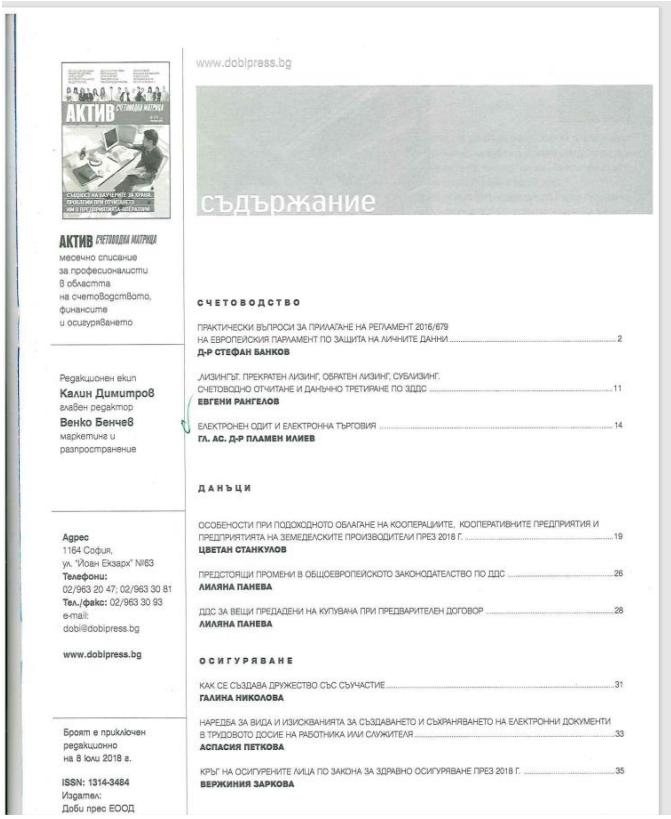

Резюме: По отношение на дистационната продажба на стоки и услуги /чрез електронен магазин или по друг начин/ в рамките на ЕС съществуват специални разпоредби в Европейската ДДС Директива, създаващи задължения за регистрация и начисляване на ДДС в държавата на потреблението. ЕК търси начини да бъде модернизирана европейската данъчна рамка, така че тя да е в състояние да обхване новите начини за правене на бизнес чрез дигиталните технологии, като осигури еднакво облагане на традиционните и дигиталните/технологични бизнеси. В тази връзка ЕК има редица инициативи, които под една или друга форма можем да очакваме да бъдат имплантирани в националното законодателство, като например „уеб данък“ или „изравнителен данък“ за дигитални компании, които генерират приходи от реклама в дадена страна членка, но нямат регистрирано дружество или място на стопанска дейност. Данъчните администрации на страните членки също търсят, нови и по-ефективни методи за контрол на дигиталния бизнес, за намаляване на необлагането и за повишаване на събираемостта на данъците. Затова редица държави въвеждат елекстонни ревизии /одити/ въз основа на засилен обмен на информация и контрол в реално време. Предоставената тема за нуждата и приложението от електронен одит, е особено актуална последните години в световен мащаб. Тя е свързана с бързите темпове на развитие на електронната търговия и увеличаващите се печалби в сектора, за сметка на избягване на данъци. Именно там е насочено изследването, доказващо нуждата от приложение и развитие на елекстонен одит спрямо електронната търговия, като в заключение може да се приеме дори, че организирането и въвеждането на елесктронния контрол/одит дори е закъсняло.

6.ИЛИЕВ, Пламен. Етични норми за поведение при одит в публичния сектор. В: Годишник на Департамент Администрация и управление НБУ, 2018. София: Нов български университет, 2018, (3), с. 556-571. ISSN 2603-297X.

https://administracija-i-upravlenie.nbu.bg/bg/godishnici/arhiv-na-godishnik-na-departament-administraciq-i-upravlenie

ЕТИЧНИ НОРМИ ЗА ПОВЕДЕНИЕ ПРИ ОДИТ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР

Гл. ас. д-р Пламен Илиев
Нов Български Университет
Департамент „Икономика"

Резюме: Етичните норми за поведение в публичния сектор са регламентирани в множество нормативни актове на националното законодателство, а спецификата им зависи до голяма степен от организационните, институционалните и законовите характеристики на съответната структура. В доклада се разглеждат етичните норми за поведение при одит в ПС, които са залегнали в Закона за Сметна палата, Закона за финансово управление и контрол в ПС и Закона за вътрешен одит в публичния сектор.

Наред с посоченото задължително се съобразяваме с Етичните кодекси на одиторите от СП и вътрешните одитори, съдържащи се в съответните международни одиторски стандарти. В МСВОИ 30 /Етичен кодекс на ВОИ/, се разглеждат почтеност, независимост и обективност, компетентност, професионално поведение, поверителност и прозрачност. В МСППВО 1010, 1100, 1200 и т.н. се разглеждат независимостта, обективността, компетентност и професионална грижа, като етични норми, задължителни за вътрешните одитори в ПС.

Ключови думи: одит, публичен сектор, стандарти, одитори, независимост, етични норми.

7.ИЛИЕВ, Пламен. Новите моменти за съвместния финансов одит. Актив Счетоводна матрица. 2018, (10), с. 6-11. ISSN 1314-3484.

Резюме: Статията е посветена на новия ЗНФО публикуван в края на 2016г., като се обръща внимание на новите моменти в него касаещи одита на предприятия от обществен интерес, изискването за изграждане на Одитни комитети в тях и на може би необосновано завишените права на Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори – КПНРО. Подробно са разгледани и разработените Насоки през 2017г. От КПНРО и ИДЕС за изпълнение на съвместни одити в ПОИ, относно разпределение на задълженията между одиторските предприятия, етапите на одита и изготвянето на съвместен одиторски доклад. На края са разгледани и ползите от финансовия одит за заинтересованите страни.

8.ИЛИЕВ, Пламен. Управление и контрол на средствата по Европейски програми. В: Регионална икономика и устойчиво развитие: сборник с доклади от научна конференция, организирана от

Научноизследователски институт при Икономически университет - Варна, 17 ноември 2017 г. Т. 2. Варна: Наука и икономика - ИУ, 2018, с. 356-367. ISBN 978-954-21-0957-0.
https://ue-varna.bg/bg/p/8663/

УПРАВЛЕНИЕ И КОНТРОЛ НА СРЕДСТВАТА ПО ЕВРОПЕЙСКИ ПРОГРАМИ

Пламен Илиев

MANAGEMENT AND CONTROL OF THE FUNDS OF EUROPEAN PROGRAMS

Plamen Iliev

Abstract

The proposed topic is up-to-date in itself, as the management and control of EU funds in each Member State unfortunately takes place in a variety of different kinds of negative accompanying actions such as fraud, abuse, etc. Therefore, on the basis of reality and experience in the Republic of Bulgaria, I have attempted to present a point of view on the possible negative trends in this direction and their counter-action and struggle.

Key words: *European funds, EU Treaty, regulation, strategy, prevention and counteraction of irregularities.*

Еврофондове е събирателно, макар и неточно понятие за средствата, които Европейската комисия разпределя между страните членки от общия бюджет на Европейския съюз. Сред тях попадат земеделските субсидии от общата земеделска политика и фондовете за регионално развитие /структурните и Кохезионния фонд/, които финансират инфраструктурни, екологични, социални и други проекти. Дефиницията понякога включва и предприсъединителните програми /ИСПА, ФАР и САПАРД/, които ЕС отпуска на страните, които предстои да приеме, за да подобрят техническата и социалната си инфраструктурата и селското си стопанство.

Еврофондовете се разпределят на база нуждите, брутния вътрешен продукт и целите, които си е заложила всяка страна членка. Европейската комисия отговаря за цялостния контрол върху средствата, но текущото им управление зависи от страните членки. Някои от тях, включително и Р. България, стартираха членството си

9.ИЛИЕВ, Пламен. Фискален контрол върху стоки с висок фискален риск. Годишник „Икономика и бизнес“ [онлайн]. София: Нов български университет, 2018, с. 122-128. [прегледан 29 ноември 2022]. ISSN 2534-9651.
Достъпен на: https://economics.nbu.bg/bg/publikacii/godishnik-ikonomika-i-biznes-na-departament-ikonomika-2018

ФИСКАЛЕН КОНТРОЛ ВЪРХУ СТОКИ С ВИСОК ФИСКАЛЕН РИСК

Гл. ас. д-р Пламен Илиев
Департамент „Икономика“
Нов български университет

Резюме: Контролът върху движението на стоки с висок фискален риск е съвкупност от действия на НАП, като орган по приходите с цел предотвратяване укриването на данъци и на данъчни измами, които се извършват във връзка с движението на стоки с висок фискален риск на територията на страната (Р България). С контрола или фискален контрол, върху движението на стоки, с висок фискален риск не се установяват задължения за данъци, но могат да се установяват определени факти и обстоятелства от значение за задълженията за данъци.

Списъкът на стоки с висок фискален риск се утвърждава със заповед на министъра на финансите по мотивирано предложение на изпълнителния директор на Националната агенция за приходите.

На фискален контрол подлежи движението на всички стоки с висок фискален риск, независимо от мястото на получаване/разтоварване на стоката, на територията на страната, територията на друга държава – членка на Европейския съюз, или територията на трета страна.

Ключови думи: Фискален риск, стоки, фискален контрол, орган по приходи, данъчни задължения.

FISCAL CONTROL OVER GOODS WITH HIGH FISCAL RISK

Assist. Prof. Plamen Iliev, PhD
Department of Economics
New Bulgarian University

Abstract: Controlling the movement of goods with high fiscal risk is a set of activities of revenue bodies (National Revenue Agency) in order to prevent tax evasion and tax evasion in con-

risk is approved by an order of the Minister of Finance on a motivated proposal of the Executive Director of National Revenue Agency.

Fiscal control is subject to the movement

10.ILIEV, Plamen. Challenges to Financial Audit in Enterprises of Public interest. Open Journal for Research in Economics [online]. 2018, vol. 1(1), pp. 23-30 [viewed 28 November 2022]. ISSN 2620-102X. Available from: https://centerprode.com/ojre/ojre0101/coas.ojre.0101.03023i.pdf

Center for Open Access in Science • https://www.centerprode.com/ojre.html
Open Journal for Research in Economics, 2018, *1*(1), 23-30.
ISSN (Online) 2620-102X • https://doi.org/10.32591/coas.ojre.0101.03023i

Challenges to Financial Audit in Enterprises of Public Interest

Plamen Kimonov Iliev (PhD), Chief Assistant

New Bulgarian University, Department of Economics, Sofia

Received 14 July 2018 • Revised 25 July 2018 • Accepted 3 September 2018

Abstract

The material examines the new moments set forth in the Regulation EU/537/2014 and Directive EU/56/2014, regulating its application Independent financial auditing, including in public interest. Attention is drawn to the new moments in our relationship, namely joint audit, rotation of auditors, new reporting moments, joint auditors and the increased powers of the Public Oversight Commission on work on registered auditors.

Keywords: financial audits, shared auditors, public enterprises interest, rotation.

On 29 November 2016, the new Independent Financial Audit Act (IFAA) was promulgated in the State Gazette, which fully transposed the requirements of Directive EU/43/2006, as amended by Directive EU/56/2014 and Regulation EU/537/2014. It contains substantial changes, in particular with regard to the duties of audit committees, as well as auditing in Public Interest Enterprises (PIE). In this respect, in 2018, for the first time, the new requirements of the law were applied in the annual financial report approvals for 2017, which introduced a number of new principles, such as shared audit, mandatory rotation of registered auditors, a ban on certain services, and wage restraints services other than auditing. Audit committees are already subject to oversight by the Commission for public supervision of registered auditors.

Public interest entities are defined in the Accountancy Act (AA), and these are the following:

- undertakings whose transferable securities are admitted to trading on a regulated market in a Member State of the European Union;
- credit institutions;
- insurers and reinsurers;
- pension insurance companies and the funds managed by them;
- investment intermediaries, which are large enterprises within the meaning of the AA;
- collective investment schemes (CIS) and management companies within the meaning of the Law on the activity of CIS and other collective investment undertakings which are large enterprises within the meaning of the AA;
- financial institutions within the meaning of the Law on Credit Institutions, which are large enterprises within the meaning of the Insurance Act;

© **Authors**. Terms and conditions of Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) apply.
Correspondence: Plamen Iliev, New Bulgarian University, Department of Economics, Sofia, BULGARIA. E-mail: kaviplas@abv.bg.

11.ILIEV, Plamen. Need and application of electronic control. In: International conference on social sciences and humanities, Skopje, 04.-06.05 2018. International Balkan University, 2018, p. 43. ISBN 978-608-65137-7-1.
Available from:https://www.ibu.edu.mk/wp-content/uploads/2020/07/ICSSH-BookofAbstracts-2018.pdf
+сканирано копие

Need and application of electronic control

Chief Assistant Plamen Iliev Phd.
New Bulgarian University, Sofia, Bulgaria
e-mail: kaviplas@abv.bg

The subject of the need for and application of electronic audit is particularly relevant in recent years worldwide. It is related to the rapid pace of e-commerce development and the growing profits in the sector, at the expense of avoiding and avoiding taxes. It is precisely the research that demonstrates the need to apply and develop the electronic audit using methods such as analysis, program-target approach, modeling, etc. In conclusion, even organizing and implementing electronic control/audit is even overdue.

With regard to the distance selling of goods (via e-shop or otherwise) within the EU, there are special provisions in the European VAT Directive creating obligations for VAT registration and accrual in the country of consumption. The EC is looking for ways to modernize the European tax framework so that it can embrace new ways of doing business through digital technologies by ensuring equal taxation for traditional and digital / technology businesses. In this regard, the EC has a number of initiatives that, in one form or another, we can expect to be implanted in legislation, such as a web tax ‚or' countervailing tax ‚for digital companies that generate advertising revenue in a given Member State but do not have registered company or place of business. Member States' tax administrations are also looking for new and more effective methods of controlling digital business, reducing non-taxation and increasing tax collection. That is why a number of countries introduce electronic audit based on enhanced information exchange and control in real time.

Keywords: electronic trade; electronic audit; taxes; registration; legislation.

12. ИЛИЕВ, Пламен. Дигитализация в бизнеса и контрола. Годишник „Икономика и бизнес“ [онлайн]. София: Нов български университет, 2019, с. 125-134. [прегледан 29 ноември 2022]. ISSN 2534-9651. Достъпен на: https://economics.nbu.bg/bg/publikacii/godishnik-ikonomika-i-biznes-na-departament ikonomika-2019
Годишник „Икономика и бизнес“ на департамент „Икономика“, 2019 - Публикации - Икономика - Нов български университет (nbu.bg)

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ В БИЗНЕСА И КОНТРОЛА

Гл. ас. д-р Пламен Илиев
Департамент „Икономика“, Нов Български Университет
kaviplas@abv.bg

Резюме: Бързото развитие на икономиката, бизнеса, пазара и конкуренцията в световен мащаб, независимо от икономическите кризи, налага все повече инвестиции в цифровизация и дигитализация на съставните процеси и бизнеса като цяло. Независимо че в доклада Digital Challengers на консултантската компания „Маккинзи“, от 2018 г., който изследва потенциала за дигитализация на Централна и Източна Европа показва, че регионът тепърва трябва да наваксва в повечето области на цифровизацията въпреки ръста от последните години. Бизнесът проучва и внедрява цифрови иновации, за да повиши ефективността на бизнес операциите, да увеличи печалбите, открива нови пазари, повишаване на производителността и развитие на бизнес модели. Всичко това е свързано и с контрола и одита върху бизнеса. Безмилостното трансформационно въздействие на ИТ предефинира самата функция за одит на ИТ, принуждава и одиторите да преосмислят отдавна установените практики, процеси и да калибрират функциите си в дигиталната ера. Технологичният напредък е присъщ на дигитализацията и без съмнение ще промени вътрешния одит в цифрови работни места. И това се отнася не само за вътрешния одит, но и за одита на Сметната палата, за данъчния контрол и т.н.

Ключови думи: бизнес, контрол, одит, счетоводство, дигитализация.

DIGITALIZATION IN BUSINESS AND CONTROL

Assist. Prof. Plamen Iliev, Ph.D.
Department of Economics, New Bulgarian University
kaviplas@abv.bg

Abstract: The rapid development of the economy, business, market and competition globally, despite economic crises, requires an increasing investment in digitization and digitization of constituent processes and business as a whole. Despite the 2018 McKinsey consulting company Digital Challengers report, which explores the digitalization potential of Central and Eastern Europe shows that the region has yet to catch up in most areas of digitization, despite the growth of recent years. The business researches

ity and develop business models. All of this has to do with controlling and auditing the business. The relentless transformational impact of IT redefines the IT audit function itself, forcing auditors to rethink established practices, processes and calibrate their functions in the digital age. Technological advances are inherent in digitalization and will undoubtedly change internal auditing in digital jobs. And this applies not only to internal audit, but also to the Court of Auditors' audit, tax control, etc.

13.ИЛИЕВ, Пламен. Маркетингов одит. В: Счетоводство, одит и финанси в променящия се свят : сборник с доклади от научно-практическа конференция по повод 95 години от създаването на катедра „Счетоводна отчетност“ при Икономически университет - Варна, [19.04.2019 г., Варна]. Варна: Наука и икономика ИУ, 2019, с. 449-460. ISBN 978-954-21-1001-9.
https://ue-varna.bg/uploads/filemanager/303/publishing-complex/2019/Accounting_audit_finance_changing_world_2019.pdf

МАРКЕТИНГОВ ОДИТ

Гл. ас. д-р Пламен Илиев
Нов български университет – София

Резюме

В доклада се разглеждат функциите на управлението, през призмата на маркетинга и в аспекта, че тези функции, също подлежат на контрол. Като неизменна част от маркетинга, **маркетинговия одит** оценява начина на работа. Дали създадената организация на работа, съществуващите правила и процедури, осигуряват необходимите предпоставки за постигане на маркетинговите цели и не водят до повишаване на рисковете над присъщите пазарни рискове, а **маркетинговия контрол** оценява постигнатите пазарни резултати, направените маркетингови разходи и степента на постигане на маркетинговите цели.

Маркетинговият одит, като част от вътрешния одит**,** е средството за постоянна, независима и обективна оценка на адекватността на начина на организиране на маркетинговата дейност и на решенията и действията на сътрудниците от звената, които осъществяват маркетинговата дейност на фирмата.

Ключови думи: одит, маркетинг, контрол, планиране, стратегии.

MARKETING AUDIT

Chief Assist. Prof. Plamen Iliev, PhD
New Bulgarian University – Sofia, Bulgaria

Abstract

The report examines the functions of management, through the prism of marketing and in the aspect that these functions are also subject to control. As an indispensable part of marketing, marketing audit evaluates how it works. Whether the organization of work, the existing rules and procedures provide the necessary prerequisites for achieving the marketing objectives and do not increase the risks to the inherent market risks, and the marketing control assesses the achieved market results, the marketing costs incurred and the degree of achievement of the marketing goals.

The marketing audit, as part of the internal audit, is the means of constant,

14.ИЛИЕВ, Пламен. Необходимост от дигитализация в контрола и одита. Сборник с доклади от XII Научно-приложна конференция с международно участие, 03-04.10.2019 г. Варна: НТС, 2019, с. 168-173. ISSN 1314-3719.

НЕОБХОДИМОСТ ОТ ДИГИТАЛИЗАЦИЯ В КОНТРОЛА И ОДИТА

Гл. ас. д-р Пламен **ИЛИЕВ**

РЕЗЮМЕ

Бързото развитие на икономиката, бизнеса, пазара и конкуренцията в световен мащаб, независимо от икономическите кризи, налага все повече инвестиции в цифровизация и дигитализация на съставните процеси, операции и дейности. Независимо, че в доклада Digital Challengers на консултантската компания "Маккинзи", от 2018г. който изследва потенциала за дигитализация на Централна и Източна Европа показва, че регионът тепърва трябва да навакса в повечето области на цифровизацията въпреки ръста от последните години. Бизнеса проучва и внедрява цифрови иновации, за да повиши ефективността на бизнес операциите, да увеличи печалбите, открива нови пазари, повишаване на производителността и развитие на бизнес модели. Всичко това е свързано и с контрола и одита върху бизнеса. Днешната цифрова революция нарушава всеки ъгъл на света на бизнеса и всяка функция в организациите, включително ИТ одит. Безмилостното трансформационно въздействие на ИТ предефинира самата функция за одит на ИТ, принуждава и одиторите да преосмислят отдавна установените практики, процеси и да калибрират функциите си в дигиталната ера. Технологичният напредък е присъщ на дигитализацията и без съмнение ще промени вътрешния одит, промени в цифрови работни места. И това се отнася не само за вътрешния одит, но и за одита на Сметната палата, за данъчния контрол, а защо не и за контролинга.

Тъй като цифровата иновация и дигитализация се ускоряват напред и в бъдеще, одиторската професия е принудена да ги следва. Това не е въпросът за „дали" одиторът трябва да се промени, а по-скоро „кога" или „колко бързо".

Ключови думи: *бизнес, контрол, одит, данъци, цифровизация, дигитализация.*

NEED FOR DIGITALIZATION IN CONTROL AND AUDIT

Chief Assistant **Plamen Iliev**, PhD[116]

ABSTRACT

The rapid development of the world economy, business, market and competition, despite the economic crises, calls for more investment in digitization of the composite processes, operations and activities. Although in the Digital Challengers report on the consulting company "McKinsey", from 2018 which explores the digitization potential of the Central and Eastern Europe shows that the region is yet to catch up in most areas of the region digitization despite the growth of recent years. Businesses Explore and Implement Digital Innovations for increase business efficiency, increase profits, open up new markets, enhancing productivity and developing business models. All this is related to its control

15.ИЛИЕВ, Пламен. Персонален одит. Икономическа мисъл. 2019, (4), с. 118-128. ISSN 0013-2993.

Гл. ас. д-р Пламен Илиев*

ПЕРСОНАЛЕН ОДИТ[1]

Разгледан е един сравнително нов „отрасъл" на одита – одитът на персонала, от позицията на постановките за вътрешния контрол в публичния сектор и модела „COSO". Обърнато е внимание на същността на този вид одит, ключовите показатели, използвани в него, целите и обхвата му. Прилагането на одита на персонала се осъществява на няколко стъпки, спазвайки съответните принципи, заедно с изграждането на системи за управление на човешките ресурси в организацията. Потърсена е връзката със социалния одит, както и възможностите за повишаване на компетентността и съпричастността на персонала, свързани със новите моменти за създаване на стойност от и за персонала.[2]

JEL: M42

Ключови думи: персонал; одит; управление; показатели; компетентност; стойност

Законът за финансовото управление и контрол (ЗФУК) в публичния сектор въвежда *дефиниция* за ФУК, която съответства на определението за вътрешен контрол от рамката „COSO" и се използва и в указанията на ИНТОСАЙ (международна организация на върховните одитни институции, съответно сметни палати) за прилагане на стандартите за вътрешен контрол в публичния сектор. Финансовото управление и контрол е цялостен процес, интегриран в дейността на организациите, осъществяван от техните ръководители и служители. Те се реализират чрез системите за финансово управление и контрол (СФУК), включващи политики и процедури, въведени от ръководството на организациите, за да се осигури разумна увереност, че целите им се постигат чрез:

- съответствие със законодателството, вътрешните актове и договори;
- надеждност и всеобхватност на финансовата и оперативната информация;
- икономичност, ефективност и ефикасност на дейностите;
- опазване на активите и на информацията.

---

* Нов български университет, департамент „Икономика", kaviplas@abv.bg

[1] Доклад, изнесен на международна научна конференция „Икономическо развитие и политики: реалност и перспективи". ИИИ при БАН, 29-30 ноември 2018 г.

[2] Chief Assist. Prof. Plamen Iliev, PhD. HUMAN RESOURCES AUDIT. *Summary*: A relatively new „branch" of auditing, namely, the human resources audit, is examined from the standpoint of the internal control provisions in the Public Sector and the "COSO" model. Attention is drawn to the nature of this type of audit, the key indicators used in it, as well as its objectives and its scope. The implementation of the human resources audit is carried out in several steps, in keeping with the relevant principles, along with the establishment of Human Resources Management Systems in the organization. A connection is sought between the human resources audit the social audit, as well as opportunities to increase staff competence and empowerment, related to new value creation by and for the staff. *Keywords: staff; audit; management; indicators; competence; value.*

16.ИЛИЕВ, Пламен. Ролята на вътрешния контрол и одит за управлението на риска. В: Храни и опаковките им. Риск мениджмънт в туризма: международна научно-практическа конференция, 7 март 2019, Нов български университет: сборник с научни доклади. София: Аскони-издат, 2019, с. 209-221. ISBN 978-954-383-125-8.

РОЛЯТА НА ВЪТРЕШНИЯ КОНТРОЛ И ОДИТ ЗА УПРАВЛЕНИЕТО НА РИСКА

Гл. ас. д-р Пламен Илиев
Нов български университет

Резюме: В доклада се разглеждат мястото и ролята на вътрешния контрол и одит при управлението на риска, в т.ч. и в туризма. Изхождайки от модела „COSO" – базова концепция за вътрешен контрол, обръщам внимание на неговите пет компонента – среда на контрол, оценка (управление) на риска, контролни дейности, информация и комуникация, мониторинг. От там е ясно, че риска се дефинира като вероятност да се случи дадено събитие с неблагоприятно въздействие върху постигане на целите на организацията. Затова управлението (мениджмънта) на риска е цялостен процес за идентифициране, оценка и мониторинг на риска, на базата на което се прилагат контролни въздействия, с цел ограничаването им и свеждането до приемливо ниво за организацията.

И тук именно е ролята и значението на контрола и одита, където вътрешния контрол е процес, осъществяван от ръководството (мениджмънта), в т.ч. и целия персонал, за да се осигури разумна степен на увереност за постигане целите на организацията. Вътрешният одит е независима, обективна и консултантска дейност, предназначена да допринася добавена стойност и да подобрява дейността на организацията, осъществяван върху цялостната дейност, върху счетоводната система, системата за финансово управление и контрол и т.н. Може да се приеме, че до голяма степен, вътрешния контрол и одит осигуряват т.н. превантивен контрол, при който ефективността е най-голяма, защото се предотвратява настъпването на отклонения и грешки.

Ключови думи: вътрешен контрол, вътрешен одит, СФУК, риск, оценка на риска

17.ILIEV, Plamen. Control and audit in marketing. The International Conference - CKS 2019-Challenges of the Knowledge Society Bucharest, 17th-18th May 2019, 13th Edition [online]. Bucharest: „Nicolae Titulescu“ University Publishing House, 2019, pp. 1053-1056 [viewed 28November 022]. ISSN2359-9227, ISSN-L2068-7796.
Available from: http://cks.univnt.ro/cks_2019.html

CONTROL AND AUDIT IN MARKETING

Plamen ILIEV*

Abstract

In the report, control is seen as a function of management, among others, such as planning, forecasting, marketing, etc., through the prism of marketing and in the sense that these functions are also subject to control. Marketing is an integral part of marketing audit, and marketing control. In general, ***marketing control*** *assesses the achieved market outcomes, the marketing costs incurred and the degree of achievement of the marketing goals.*

In turn, the ***marketing audit*** *evaluates the way it works. Whether the organization of work in the marketing department, the existing rules and procedures provide the necessary prerequisites for achieving the marketing objectives and do not increase the risks over the inherent market risks.*

In summary, marketing planning and marketing strategies are part of company planning and strategies, ***marketing control****, also as part of internal and financial control, has the task of assessing the degree of correspondence between planned and achieved in the field of marketing as well as to take responsibility for undue costs and unused reserves. The same is true of* ***marketing audit****, as part of internal audit, is the means of constant, independent and objective assessment of the adequacy of the organization of the marketing activity and of the decisions and actions of the collaborators from the units that carry out the marketing activity of the company.*

Marketing control and audit may not be the complete and necessary response to revitalizing marketing strategies but provide a generic mechanism in pursuit of this necessary goal.

Keywords: *control, audit, marketing, planning, strategies*

Introduction

Marketing control and auditing is a topical topic of today, and in the future for the following reasons:

– The control, which has emerged in ancient times, is an essential necessity for the regulation of social and interpersonal relations;

– With the time and development of society and economic relations, it becomes of particular importance for the construction and development of different economic systems;

– Control is largely determined by the right to power and ownership of means of production, or, in other words, the owner of capital is most often entitled to exercise control;

– The State exercises control functions to protect state interests and property in tax, social security, redistribution, social spheres, and so on;

– Where we talk about marketing control and auditing, the company's owner or management must implement and develop it for business development, sales growth, profits, and so on. When using an external marketing audit, it is intended to obtain an independent opinion on this type of activity and its possible corrections.

All this implies certain marketing relationships, following marketing control and audit, in order to increase profits, reduce costs and their return, and the purpose of the topic and the relationship with the applied literature.

1. Control as a function of management

Etymologically, the term „control" derives from the French word „controle", which literally means checking. Essentially, however, the concept of verification is not covered by the content of the control. Usually, checking is to check something that is part of the whole. It gives an idea of the current state of phenomena and processes. Unlike checking, control is checking something finished and whole, with all its components. Over time and scope it has unlimited action.

The subject of this report is control as a function of the management of economic systems or, in particular, of marketing as one of the management functions. In this aspect control arises with the emergence of the state.

Governance according to economic theory is a factor of production (the other factors are labor, capital and land). It is done through some basic functions such as: planning, organization, command, coordination, control, etc. Control not only impacts the results as a feedback management but is viewed as a continuous process.

For the control of economic systems it is appropriate to use the notion of **economic control**. But the control is mainly involved in the management of economic systems. That is why it is more in line with the name management control. However, the concept of financial control has been adopted in practice. This is because the financial management and financial

* Chief Assistant, PhD, Department of Economy, New Bulgarian University (e-mail: kaviplas@abv.bg)

18.ILIEV, Plamen. Control and digitalization. The 5th International Scientific Conference on Knowledge Based Sustainable Development - ERAZ 2019: Book of Abstracts [online]. Belgrade: Association of Economists and Managers of the Balkans, 2019, p. 47 [viewed 28 November 2022].
ISBN 978-86-80194-22-6, ISSN 2683-5568.
Available from:
https://eraz-conference.com/wp-content/uploads/2020/04/ERAZ_BoA-WEB.pdf
https://doi.frg/10.31410/ERAZ.loA.2019
+сканирано копие

CONTROL AND DIGITALIZATION

Plamen Iliev[1]

Abstract: *The rapid development of the world economy, business, market and competition, despite the economic crises, calls for more investment in digitization of the composite processes, operations and activities. Although in the Digital Challengers report on the consulting company „McKinsey", from 2018 which explores the digitization potential of the Central and Eastern Europe shows that the region is yet to catch up in most areas of the region digitization despite the growth of recent years. Businesses Explore and Implement Digital Innovations for increase business efficiency, increase profits, open up new markets, enhancing productivity and developing business models. All this is related to its control auditing business. Today's digital revolution breaks every corner of the business world and every one function in organizations, including IT audit. The ruthless transformational impact of IT redefines the IT audit function itself, forcing auditors to rethink for a long time practices, processes and calibrate their functions in the digital age. Technological progress is inherent to digitization and will undoubtedly change internal audit, changes in digital work places. And this applies not only to the internal audit but also to the audit of the Court of Auditors tax control, and why not controlling. As digital innovation and digitization are accelerating forward in the future, the audit profession is forced to follow them. This is not the question of whether the auditor should change, soon „when" or „how fast".*

Keywords: *business, control, audit, taxes, digitization.*

19.ILIEV, Plamen. Project audit. In: Bulgaria and Romania: Country Members of the EU, Part of the Global Economy - 2018 International Scientific Conference Proceedings.
Sofia: Economic Research Institute, BAS, 2019, с. 221-228. ISBN-978-954-9313-08-6 / 978-954-9313-09-3(pdf) **с регистр. в НАЦИД**, ISBN 978-954-9313-14-7 (print), ISBN 978-954-9313-15-4 (pdf)

PROJECT AUDIT

Plamen ILIEV, PhD*

Abstract

The report examines current issues related to individual projects funded under European programs. There is a vision of programming programs for the 2014-2020 period, which are organized under operational programs, audit guidelines and formatting of the report. The rules compare the project and the programs that can be used for projects, types and results, as well as for standards. Explaining the methodology for linking the audit and application of UMIS. Reflection of the place and place of the independent auditors as well as of the audit change initiative during the period.

Keywords: audit, project, program, managing authority, audit authority, standards

JEL Classification:

Operational programs for EU funds by 2020

Operational programs and programs funded by European funds are tens. Each has its peculiarities and requires detailed knowledge of it, both in the preparation of the required documents by the beneficiary at the application itself and by the auditor upon acceptance of the audit engagement. The main programs for the 2014-2020 programming period are:

-Operational Program "Good Governance";
-Operational Program "Transport";
-Operational Program "Regions in Growth";
-Operational Program "Human Resources Development";
-Operational Program "Innovation and Competitiveness";
-Operational Program Environment";
-Rural Development Program;
-Maritime and Fisheries Program;
-"Intelligent Growth Science and Education" Operational Program;
-European Territorial Cooperation Programs.

Besides programs, etc. The Cohesion Fund helps Member States whose GNP per capita is below 90% of the Community average to reduce their economic and social lag as well as to stabilize their economies. It finances actions under the Convergence objective and is already subject to the same programming, management and control rules as the European Social Fund /ESF/ and the European Regional Development Fund /ERDF/.

* Senior Assistant Professor, New Bulgarian University, Department of Economics, kaviplas@abv.bg

20.ИЛИЕВ, Пламен. Контролът и одитът при дигитализация. Актив Счетоводна матрица. 2020, год. 10(199), с.16-19. ISSN 1314-3484.

Резюме: Статията разглежда възможностите за евентуална дигитализация или цифровизация на контрола и одита в бизнеса. И това е въпреки доклада на консултантска компания „Маккинзи“ от 2018г. , според който страните от югоизточна Европа са много изостанали в областта на новите цифрови технологии и трябва много да наваксват за кратко време, за да настигнат водещите страни в това отношение. Разгледани са възможности за дигитализация в различните видове контрол, включително и одита.

На тази основа, тъй като новите технологии се развиват с бързи темпове напред и в бъдещето, въпроса за контрола и одита е НЕ дали трябва да се промени, а КОГА и Колко Бързо.

21.ИЛИЕВ, Пламен. Маркетинг, контрол и цифровизация. International Journal of sciences and arts Volume. 2020, (1), pp. 369-379. ISSN 2671-3551.

International Journal of Sciences and Arts

MARKETING, CONTROL AND DIGITALIZATION

Chief Assistant Plamen Iliev,PhD

New Bulgarian University

Sofia, Bulgaria

kaviplas@abv.bg

Summary: When we talk about marketing, among other things, we should be aware that Marketing control and auditing are integral parts of it. Generally marketing control evaluates the achieved market results, the marketing costs incurred and the degree of achieving marketing goals, and a marketing audit evaluates how it works. Whether the established organization of work in the marketing department, the existing rules and procedures, they provide the necessary prerequisites for achieving the marketing goals and do not lead to raising risks over inherent market risks.

The rapid development of the economy, business, market and global competition, in spite of the economic crisis, more and more investments are needed in digitalisation and digitalisation constituent processes, operations and activities, incl. and marketing.

Business is researching and implementing digital innovations to increase the efficiency of business operations, increase profits, discover new ones markets, increasing productivity and developing business models. More and more is needed and developed the concept of digital marketing, and this is closely linked to the digitalization of controls and audits on business, including marketing. Today's digital revolution is breaking every corner from the business world and most of its current understandings and perceptions. Perhaps marketing control and digitization are not the answer to a revival of marketing strategies, but provides a generalized mechanism to pursue this one a necessary goal.

Keywords: control, audit, marketing, digitalization, strategies.

22.ИЛИЕВ, Пламен. Място и приложение на одита на информационните технологии. В: Четиринадесета международна научна конференция на младите учени „Икономиката на България и Европейския съюз в дигиталния свят“ [Електронен ресурс]: сборник с доклади, 23 ноември 2018 г., УНСС, София = 14th International Scientific Conference of Young Scientists „The Economy of Bulgaria and The European Union in The Digital World“: conference proceedings, 23 November 2018, UNWE, Sofia. София: Висше училище по застраховане и финанси „Св. Григорий Богослов“, 2020, с. 310-322. ISBN 978-954-859-068-6.
https://plus.cobiss.net/cobiss/bg/bg/bib/nbkm/38735368

МЯСТО И ПРИЛОЖЕНИЕ НА ОДИТА НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ /IT ОДИТ/

Place and Application of Information Technology Audit /IT Audit/

Пламен Илиев[1]

Plamen Iliev

Резюме

В доклада се разглеждат съществуващите и прилагани в практиката на различните страни видове одит, като от контекста се отделя особено внимание на IT – одита или приложението на информационните технологии. Разгледани са интегрираната рамка и система с най-голямо приложение за електронен контрол, или IT одита - CobiT, създадения през 2016г. стандарт на ИНТОСАЙ-5300, за IT-одити приложение при одита в публичния сектор и т.н. Обърнато е и специално внимание на ERP-системите, както и на IT одита, свързан със защитата на лични данни /GDPR/, съгласно изискванията на Регламент /ЕС/-2016-679

Ключови думи: одит, финансов одит, IT-одит, CobiT-интегрирана рамка, стандарти за одит, защита на лични данни и др.

През последните години в теорията и практиката и у нас масово навлезе понятието “одит” и производното му “одитинг”. Като понятие присъства и в наименованията на различни международни институции – Международната организация на върховните одитни институции /ИНТОСАЙ - International organisation of suprime audit institutions), Европейската организация - ЕВРОСАЙ и др./

В Закона за Сметната палата, е посочено, че „финансов одит“ е изразяване на независимо одитно мнение, доколко ГФО на бюджетната организация, дава вярна и честна представа за финансовото й състояние и имущество. А „одитът“ е проверка при

[1] Главен асистент, доктор по икономика, Департамент „Икономика“, Нов Български университет, София. Chief Assist. Prof., Ph.D., Department of Economics, New Bulgarian University, Sofia.

23.ILIEV, Plamen. E- Comers and the challenges of control. In: 4th International Scientific Conference – EMAN 2020 – Economics and Management: How to Cope with Disrupted Times, Online/Virtual, September 3, 2020: Conference Proceedings [online]. Belgrade: Association of Economists and Managers of the Balkans, 2020, pp. 225-231 [viewed 28 November 2022]. ISBN 978-86-80194-30-1, EMAN conference collection, ISSN 2683-4510.
Available from: https://eman-conference.org/wp-content/uploads/2020/12/EMAN_2020 Conference_Proceedings_WEB.pdf
+допълнителен линк– отразено и в библиотека НБУ
https://wetransfer.com/downloads/6ae021a2c283a7c03e1fd919dec4160020230831093553/3243d2d0fa0384d8eaa010b4eb215fd520230831093616/216409

E-COMMERCE AND CHALLENGES TO CONTROL

Plamen Iliev[1]

DOI: https://doi.org/10.31410/EMAN.2020.225

Abstract: *The topic of e-commerce has become more and more relevant in the last few years. With the advancement of technology and the ever-increasing power of the internet, many people choose this type of presentation instead of the classic "physical" store or office. Of course, this has its advantages: saving a lot of costs, unlimited market, saving time in endless shopping, and more.*

With the ever-expanding Internet market, online shopping and retailers offering similar types of services have also become more frequent. Tax authorities are increasingly paying attention to this growing industry. In the tax practice, there are already a large number of merchants who have been severely sanctioned for failing to comply with legal requirements for online business.

With regard to the distance selling of goods and services / via e-commerce or otherwise / within the EU there are specific provisions in the European VAT Directive creating obligations to register and charge VAT in the country of consumption. Member States tax administrations are also looking for new and more effective digital business control methods to reduce non-taxation and to increase tax collection. That is why a number of countries are introducing electronic audits / audits / on the basis of enhanced exchange of information and control in real time, such as the new requirements of the H-18 Regulations for cash registers and the introduction of CPRMS / Commercial Property Revenue Management System. The topic presented on the need and application of electronic controls and audits has been particularly relevant in recent years globally. It is linked to the rapid pace of e-commerce development and the increasing profits in the sector at the expense of tax avoidance. This is precisely where the research proves the need to apply and develop control over e-commerce, in conclusion, it can even be assumed that the organization and implementation of electronic control / audit is even delayed.

Keywords: *E-Commerce, E-Control, Audit, Online store, Distance selling.*

In recent years, globalization and technological change have led to an e-commerce boom. Through the use of new means of interaction, transactions are concluded electronically for the sale of goods, at which goods are shipped or transported between two places within the territory of the country and from one EU Member State to another or from third countries / territories to a country or another Member State. Sales of goods made electronically shall mean deliveries in which the supply of goods is affected by the use of an electronic interface such as a market, platform, portal or other similar means. E-commerce is predominantly targeted at end-users of traded goods - taxable persons.

The world's single digital market is estimated at € 415 billion annually and covers 500 million consumers. Between 2008 and 2016, the revenue of the top five online marketers increased by an average of 32% annually. For comparison, the overall growth of the retail segment is only 1%. This rapid development also requires new regulations, the European Commission is convinced. With regard to the distance selling of goods (via e-commerce or otherwise) within the EU, there are specific provisions in the European VAT Directive that create obligations for VAT registration and charging in the country of consumption. Of course, these definitions are not intended to be comprehensive and to cover all aspects of the digital business. In this regard,

[1] New Bulgarian University, Department of Economics, Sofia, Bulgaria

24.ILIEV, Plamen. Pandemic and Economis Crisis in Society. In: The 9th International Conference Management, Business and Economics, Pristina, Kosovo 30-31 October 2020: Proceedings [online]. Edited by Edmond HAJRIZI. UBT, 2020, pp. 184-194 [viewed 28 November 2022]. ISBN 978-9951-550-39-0; ISBN 978-9951-437-96-7 Book of abstract
Available from: https://conferences.ubt-uni.net/2020/wp-content/uploads/2020/10/Book-of Abstract_2020_v1_FINAL-1.pdf – Книга с резюмета-стр.348
https://knowledgecenter.ubt-uni.net/conference/2020/all_events/449;
https://knowledgecenter.ubt-uni.net/cgi/viewcontent.cgi?article=3058&context=conference - пълен доклад +сканирано копие

Pandemic and Economic Crisis in Society

Plamen Iliev

New Bulgarian University

Abstract. We still don't know how badly the current crisis will hit the economy. But despite or precisely because of the looming severe recession and economic crisis, fragmented and divided societies until yesterday can heal thanks to a hitherto unexpected injection - solidarity.
The global scale of the health crisis and its economic epicenter in EU and euro area countries is creating additional external pressure on disrupted global supply chains. Economic uncertainty caused by the uncertainties surrounding the development and duration of the pandemic and rising unemployment are prerequisites for shrinking domestic consumption, mainly to basic necessities, which is reflected in society.
The crisis clearly shows that many business models have a serious need to change, shows the great dependence of modern society on information and communication technologies and outlines the emerging processes of digitalization, automation and robotics in the context of Industry 4.0, which require timely adaptation by society.

Keywords: crisis, society, income, unemployment, recession

JEL M 40

25.ИЛИЕВ, Пламен. Контролингът и новата световна криза. В: Юбилейна международна научна конференция „Икономическа наука, образование и реална икономика: развитие и взаимодействия в дигиталната епоха“, 11 - 12 май 2020 г., Икономически университет - Варна, България: Сборник с доклади. Т. 3. [онлайн]. Варна: Издателство „Наука и икономика“, Икономически университет - Варна, 2020, с. 599-614 [прегледан 29 ноември 2022]. ISBN 978-954-21-1039-2.
Достъпен на: https://ue-varna.bg/uploads/filemanager/303/publishing-complex/2020/Economic_science_education_real_economy_T3_2020.pdf

КОНТРОЛИНГЪТ И НОВАТА СВЕТОВНА КРИЗА

CONTROLLING AND THE NEW WORLD CRISIS

Гл. ас. д-р Пламен Илиев
Нов български университет, София
pkiliev@nbu.bg

Chief Assist. Prof. Plamen Iliev, PhD
New Bulgarian University, Sofia, Bulgaria
pkiliev@nbu.bg

Abstract

The topic of controlling has become especially relevant again, after more than 120 years of its emergence, in the last few years, with the growth and development of the financial and economic crisis of 2008-2009, which put companies in Bulgaria and around the world in unpredictable and uncontrollable environment. And if a few years after its inception, we can assume that it has been overcome to a great extent, humanity is facing a new and probably greater financial and economic crisis in 2020, as a result of a global coronavirus infection that no one can predicts its duration, when it will end and at what price.

An opportunity to reduce costs, increase labor and investment efficiency, and real-world experience in emerging from the emerging crisis is to introduce a new and modern management system that monitors the financial performance of the enterprise, to plan, analyze and coordinate, as and to control the activity. Controlling is one of the most modern and up-to-date trends in the development of theory and practice regarding the management and provision of financial and economic activities at the micro level.

Key words: *crisis, controlling, management, costs, savings.*
JEL Code: M42

Въведение

Трябва да признаем, че всички малко или много сме притеснени от случващото се у нас и по света последните два месеца. Може би повечето ръководители /и държавни и на фирмено ниво/, не очакваха случващото се, подцениха го или мислеха, че ще ни заобиколи. Да, ама не, както се казва в такива случаи! Да си припомним, че когато в Китай вече умираха от тази нова и непозната зараза у нас течаха дебати по приемане на ДБ за 2020г. И никой от никъде не подсказа нищо за това което ни очаква само след три месеца, довело до приемане на неочак-

26.ИЛИЕВ, Пламен. Възможна ли е дигитализация на одита? В: Икономическо развитие и политики - реалности и перспективи : международна научна конференция, посветена на 70-годишнината на Института за икономически изследвания при БАН, 21-22 ноември 2019, София - Economic development and policies - realities and prospects: International scientific conference dedicated to the 70th anniversary of the Economic Research Institute at BAS, 21-22 November 2019, Sofia. София: Изд. на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2020, с. 812-820. ISBN 978-619-245-039-7.
Достъпно на:https://nrs.nacid.bg/register/search,**ID №4106**

Пламен Илиев / Plamen Iliev[1]

ВЪЗМОЖНА ЛИ Е ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА ОДИТА?

Когато говорим за контрол в сферата на икономиката, бизнеса, индустрията и т.н., най-често става въпрос за **финансов контрол**, или контрол върху дейностите, процесите и операциите по повод реализирането на приходи и извършването на разходи на парични средства или операции със СМПЦ, който се осъществява върху стойностни параметри, които имат парично изражение. Но като контрол върху дейностите, процесите и операциите, които ги обуславят, той е контрол както върху стойностни, така и върху материални и нематериални параметри.

Обособяването и групирането на близки или еднакви контролни функции определят и различните видове контрол (Динев 2015: 198).

Така в зависимост къде принадлежи контролната функция имаме държавен и обществен, според мястото на обекта и субекта е външен и вътрешен, според управленската функция е независим, дистанционен, според обектите на контрол е материален и документален, както и по-нови като диагностичен и прогностичен контрол.

– **вътрешен контрол** – той се определя от мястото на обекта и субекта на контрол или когато те са в една и съща система или в непосредствена близост. Той е характерен за управлението на дадена организация или система, като е пряко зависим от собствеността или в известна степен е контрол на собственика. Такива у нас са вътрешният контрол по ЗФУКПС, вътрешният одит по ЗВОПС, контролът, осъществяван от главен счетоводител, и други контроли вътре в самата организация.

– **при външния контрол** обектът и субектът са в различни системи и донякъде определя йерархия в управлението. Външният контрол е преди всичко държавен (упражнява се от държавни органи) и се осъществява от законово създадени институции като АДФИ, НАП, Агенция „Митници“, Сметната палата в публичния сектор, както и Независимия финансов одит, който не е държавен (Илиев 2017).

---

[1] *Гл. ас. д-р Пламен Илиев, Нов български университет, департамент „Икономика“, София / Chief Assist. Dr. Plamen Iliev, New Bulgarian University – Department of Economics, Sofia: kaviplas@abv.bg*

27.ИЛИЕВ, Пламен. Контрола и одита в ерата на дигитализация. В: Дигиталната икономика и предизвикателствата пред политическата икономия: сборник с доклади [от] четвърта национална конференция по политическа икономия, 20 ноември 2019, София. София: УНСС, 2020, с. 94-101. ISBN 978-619-232-356-1.
Достъпен на: https://departments.unwe.bg/Uploads/Department/Digitalnata.ikonomika.pdf
https://plus.cobiss.net/cobiss/bg/bg/bib/45194504
https://nrs.nacid.bg/register/search - **ID №** 4909

КОНТРОЛЪТ И ОДИТЪТ В ЕРАТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯ

гл.ас. д-р Пламен Илиев,
департамент „Икономика“, НБУ,
kaviplas@abv.bg

Резюме

Развитието на икономиката, бизнеса и пазара в световен мащаб налага все повече инвестиции в цифровизацията и дигитализацията на съставните процеси, операции и дейности. Независимо, че докладът The Rise of Digital Challengers на консултантската компания „Маккинзи“, от 2018 г., която изследва потенциала за дигитализация на Централна и Източна Европа показва, че регионът тепърва трябва да наваксва в повечето области на цифровизацията, бизнесът и правителствата са принудени да внедряват цифрови иновации, за да се повиши ефективността на бизнес операциите, за да се увеличат печалбите се откриват нови пазари, повишава се производителността и се развиват на бизнес модели. Всичко това е свързано и с контрола и одита както върху бизнеса, така и в публичния сектор. Днешната цифрова революция нарушава всеки ъгъл на света на бизнеса и всяка функция в организациите, включително ИТ одита. Безмилостното трансформационно въздействие на ИТ предефинира самата функция за одит на ИТ, принуждава и одиторите да преосмислят отдавна установените практики и процеси. Технологичният напредък е присъщ на дигитализацията и без съмнение ще промени вътрешния одит, одита на Сметната палата, данъчния контрол и др. като част от контрола въобще.

Тъй като цифровата иновация и дигитализация ще се ускоряват и в бъдеще контролът, одитът и одиторската професия са принудени да ги следват, дори в някои случаи да ги изпреварват. Затова въпросът е не „дали“ одитът трябва да се промени, а по-скоро „кога“ или „колко бързо“.

Ключови думи: бизнес, контрол, одит, данъци, цифровизация, дигитализация

Summary

Developing the economy, business and market globally requires increasing investments in digitization and digitization of constituent processes, operations and activities. Although in the Digital Challengers report of the consultancy the McKinsey Company, since 2018 which explores the digitalization potential of Central and Eastern Europe shows that the region has yet to catch up most areas of digitalization, business and government are forced to implement digital innovation to increase the efficiency of business operations, to increase profits, open new markets, increase productivity and development of business models. All this has to do with control and auditing as well business and the public sector. Today's digital revolution is breaking everyone corner of the business world and every function in organizations including IT auditing. The relentless transformational impact of IT redefines the very function of IT audits also force auditors to rethink established practices and processes. Technological advances are inherent in digitalization, and they will no doubt change the internal audit, audit of the Court of Auditors, tax control, etc., such as part of the control at all.

As digital innovation and digitalization will accelerate forward and into the future, control, audit and audit profession are forced to follow them, even in the some cases ahead of them. Therefore, the question is not whether „audit“ should be changes, but rather „when“ or „how fast.“

Key words: business, control, audit, taxes, digitization

28.ИЛИЕВ, Пламен. Вътрешен контрол и одит за предотвратяване и разкриване на нередности и измами. В: Икономиката на България и Европейския съюз - наука и бизнес: счетоводна политика и практика, счетоводни стандарти, финансов одит, контролни системи и вътрешен контрол: [дванадесета Международна научна конференция на младите учени, София, 11 ноември 2016] = The economy of Bulgaria and European Union: science and business: accounting policy and practice, financial audit, controlling systems and internal control: [12th International Scientific Conference of Young Scientists], Sofia, November 11, 2016. София: УНСС, 2017, с. 398-407. ISBN 978-954-644-974-0.
https://lib.lntu.edu.ua/sites
/default/files/202106/Ikonomikata.na_.Balgaria.i.ES_.nauka_.i.biznes_29.05.2017.pdf

ВЪТРЕШЕН КОНТРОЛ И ОДИТ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И РАЗКРИВАНЕ НА НЕРЕДНОСТИ И ИЗМАМИ

д-р Пламен Илиев – хоноруван преподавател,
ВУЗ, Счетоводни, данъчни и правни консултации

Резюме

Настоящата статия е посветена на един познат проблем от много време, който за съжаление продължава да съпътства нашата икономическа действителност, в т.ч. и в публичния сектор, а именно извършването на нередности и измами. Противодействието срещу тях е един от приоритетите, именно на вътрешния контрол и вътрешен одит. В статията е обърнато внимание на нормативната база в тази насока – ЗФУКПС и ЗВОПС, приложимите международни стандарти за професионална практика по вътрешен одит, както и на новия ЗНФО и МОС-240 при външен одит. Също така са разгледани и възможните индикатори или червени флагчета, разработени от Европейската комисия, а у нас доразвити от Асоциацията за противодействие на икономическите измами, и използвани от ИА "Одит на средства от ЕС". В тази насока има и редица документи приети от ЕК, като Регламент/ЕО/ 2988/95г., Конвенция за защита на финансовите интереси на страните членки и др., които са транспонирани в националното законодателство, кокто и органи за борба с измамите и нередностите, като ОЛАФ в ЕС и АФКОС у нас.

Summary

This article is dedicated to a familiar problem for a long time, which unfortunately continues to accompany our economic reality, including and the public sector, namely the irregularity and fraud.

Countering them is a priority, namely internal control and internal audit. The article addressed the legal basis for this – and FMCPSA LIAPS, applicable international standards for the Professional Practice of Internal Auditing and the new Lifa and ISA-240 in external audit. Also discussed and possible indicators or red flags, developed by the European Commission and the country developed by the Association to combat economic fraud, and used by the Executive Agency "Audit of EU funds". In this respect there are a number of documents adopted by the Commission by Regulation / EC / 2988 / 95g., Convention on the protection of the financial interests of the member states and others. That are transposed into national law, and bodies to combat fraud and irregularities by OLAF in the EU and AFCOS in our country.

Съгласно действащият в момента у нас Закон за финансово управение и контрол в публичния сектор / ЗФУКПС /, ръководителите на организациите носят отговорност за осъществяване на финансовото управление и контрол в ръководените от тях структури, програми, дейности и процеси при спазване на принципите за законосъобразност, добро финансово управление и прозрачност. Същото се отнася и за ръководителите на структури и звена, които изпълняват функциите на разплащателни, управляващи или междинни органи по фондове на Европейския съюз, като отговарят за осигуряване на адекватни и ефективни системи за финансово управление и контрол в съответствие с изискванията на този закон и приложимите актове на Европейския съюз.

От своя страна вътрешният одит в публичния сектор се урежда със ЗВОПС, с който се определя същността, принципите и обхвата на вътрешния одит в организациите от публичния сектор, статута и функциите на структурите и лицата, които го осъществяват, както и одитните дейности по фондове и програми на ЕС. ВО е независима и обективна дейност за предоставяне на увереност и консултиране, предназначена да носи полза и да подобрява дейността на организацията, и спомага да постигне целите си.

29. ИЛИЕВ, Пламен. Контролинг- панацея или утопия? В: Икономиката на България и Европейския съюз: финанси, счетоводство, финансов контрол. Счетоводна политика, анализ и стандартизация. Системи за управленски контрол, одит, данъчен контрол. Т. 2. науч. редкол. Румен БРУСАРСКИ и др. София: УНСС, 2020, с. 391-405. ISBN 978-619-232-457-5.
https://plus.cobiss.net/cobiss/bg/bg/bib/46799112
https://nrs.nacid.bg/register/search - **ID №** 4910

Доказателствен материал:

Справка „Анализ на цитирания и публикации" – Библиотека НБУ, януари 2023 г.

КОНТРОЛИНГ – ПАНАЦЕЯ ИЛИ УТОПИЯ?

гл. ас. д-р Пламен Илиев
Нов Български Университет-София
pkiliev@nbu.bg /kaviplas@abv.bg

CONTROLLING – PANACEA OR UTOPIA

Chief Assistant Plamen Iliev, PhD
New Bulgarian University-Sofia, Sofia, Bulgaria
pkiliev@nbu.bg /kaviplas@abv.bg

Резюме: *Темата за контролинга отново стана особено актуална, след повече от 120години от неговото възникване, през последните няколко години, с разрастването и развитието на финансово-икономическата криза от 2008 – 2009 г., която постави фирмите в България, а и в целия свят в непредвидима и неконтролируема среда. И ако няколко години след началото й може да приемем, че тя е преодоляна в голяма степен, човечеството е изправено пред* ***нова и вероятно по- голяма финансова и икономическа криза през 2020 г., вследствие от световната зараза от коронавируса****, за която никой не може да прогнозира нейната продължителност, кога ще приключи и на каква цена.*

Възможност за намаляване на разходите, повишаване на ефективността на труда и инвестициите, ***и реален опит за излизане от зараждащата се криза****, е въвеждането на нова и модерна система за управление, която да следи финансовите показатели на предприятието, да планира, анализира и координира, както и да прави контролинг на дейността. Контролингът е сред най-модерните и съвременни тенденции от развитието на теорията и практиката относно управлението и обезпечаването на финансово-икономическите дейности на микониво.*

Ключови думи*: криза, контролинг, управление, разходи, икономии*

JEL Code:*M42*

Abstract: *The topic of controlling has become especially relevant again, after more than 120 years of its emergence, in the last few years, with the growth and development of the financial and economic crisis of 2008 – 2009, which put companies in Bulgaria and around the world in unpredictable and uncontrollable environment. And if a few years after its inception, we can assume that it has been overcome to a great extent, humanity is facing a* ***new and probably greater financial and economic crisis in 2020, as a result of a global coronavirus infection*** *that no one can predicts its duration, when it will end and at what price.*

An opportunity to reduce costs, increase labor and investment efficiency, ***and real-world experience in emerging from the emerging crisis*** *is to introduce a new and*

Група от показатели Е

Показател 20. Публикуван учебник, който се използва в училищна мрежа
1 х 40 = 40т.

ИЛИЕВ, Пламен. Вътрешен контрол и одит. София: Рекламна агенция Очи, 2019.
ISBN 978-619-7101-07-2.
Рецензенти: проф. д-р Ив. Данева, доц. д-р Р. Димитрова
Научен редактор: проф. д-р С. Ракарова
https://plus.cobiss.net/cobiss/bg/bg/bib/46525192

Резюме: Тематиката на изданието е свързана с вътрешния контрол и вътрешния одит. Независимо, че нормативната им уредба ги отнася за приложение в организациите от публичния сектор, те имат своето място и в другите стопански сектори.

Вътрешният контрол е необходим, за да се създадат условия за използване на всички благоприятни възможности за подобряване изпълнението на дейностите във организацията, при минимален риск за непостигане на поставените цели. Отсъствието на вътрешни контролни механизми водят до намалена производителност, усложняване на процесите, повече време за обработване на сделките и увеличено количество дейности без стойност. Затова създаването на ефективно действаща система за вътрешен контрол е от изключително значение за постигането на мисията и целите на фирмата. То неминуемо изисква използването на модерни управленски техники и технологии, а така също и съпричастността на мениджмънта на фирмата.

В тази насока Рамката „COSO“, от своето създаване до днес се е утвърдила като общо приет модел за изграждането на системи за вътрешен контрол в организациите, не само в публичния сектор, но и в реалния сектор. Условието или правилото й е, че е необходимо политиките и процедурите, формиращи системата за вътрешен контрол, да осигуряват решаването на основните задачи на системата, да осигуряват възможно в по-голяма степен изграждането на петте елемента на системата и да имат осезаемо присъствие в различните дейности, процеси и структурни звена на организацията.

В съвременните условия ролята на вътрешния одит като част от системата за вътрешен контрол придобива все по-голямо значение. Предизвикателствата, пред които е изправен вътрешният одит, произтичат от нуждата за изграждане на стабилен вътрешен контрол и счетоводна система, съобразени с изискванията на съвременната бизнес среда. Това налага повишаване ефективността на управлението на вътрешния одит, за да може да съдейства на организацията да постига целите си, като задължително допринася стойност. В тази посока са разгледани етапите на одит, приложимите одиторски стандарти, трите линии на защита и т.н.

Предложен е и примерен тест за самоподготовка, както и въпроси за обучение и редица приложения за реалното изпълнение на вътрешен контрол и вътрешен одит.

<u>Показател 37.</u> Съвместна работа със студенти в изследователски или творчески проекти - 20 т.

1. Илиев Пл., и кол. студенти Александрова Адр., Агопова Марг., Генева Т., Илиева С., и Карапенчев Т. (2019) Актуални проблеми при прилагането на одита, Студия, Научен електронен архив на НБУ. - Непубликуван

Достъпно на: https://eprints.nbu.bg/view/subjects/ECA.html

Резюме: В предложената студия разработена съвместно със студенти се изследва възникването, същността, видовете, органите, одитния процес и приложимите международни стандарти на одита и като вътрешен и като външен процес. Според МОС същността на одита се определя като систематичен процес, при който компетентен независим експерт събира, анализира и оценява информация, поддаваща се на количествена и качествена оценка с цел да изрази мнение относно степента на съответствие с предварително определени критерии. На тази база одита се възприема и като оценъчен контрол. В зависимост от преследваните цели, задачи, обекти, обхват и органи на осъществяване, има богати по видове и разнообразие на одити.

Одитът представлява съвкупност от всички действия и контролни процедури, които се извършват от оправомощени контролни органи, насочени към събиране и анализиране на финансовата и нефинансовата информация за оценка на управлението на финансовите средства и на отчетността в одитирания обект с оглед на тяхното подобрение.

Независимият финансов одит се появява и става все по-търсен в края на деветнадесетия век във връзка със защита интересите на собствениците (акционерите), които са собственици на притежаваните от тях акции, но не участват в оперативното управление на търговските дружества, обособени като самостоятелни юридически лица.

2.Илиев Пл., и кол. студенти - специалност „Счетоводство и контролинг“-НБУ: Попова Г., Тодорова Т., Паскалева Д.,, Раева Р., Кабакчиева Кр. и Маринова Кр., (2021) Контролингът в управлението на финансовия сектор. Студия , Научен електронен архив на НБУ. -Непубликуван

Достъпно на: https://eprints.nbu.bg/view/subjects/ECF.html

КОНТРОЛИНГЪТ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ФИНАНСОВИЯ СЕКТОР

Гл. ас. д-р Пламен Илиев
Нов Български Университет-София
pkiliev@nbu.bg /kaviplas@abv.bg/

/Материалът е изготвен от колектив студенти - специалност „Счетоводство и контролинг“-НБУ:
Габриела Попова, Тонка Тодорова, Даниела Паскалева, Рафиела Раева,
Кристина Кабакчиева, Кристина Маринова
Под методическото ръководство и участие на гл. ас. д-р Пламен Илиев/

Резюме: *Бързоразвиващите се процеси в съвременния свят налагат кредитните институции и застрахователните дружества да прилагат комплексна управленска методология за решаване на редица проблеми и за постигане на плановите резултати. В условията на неопределеност и несигурност на пазарната среда, обусловени от външни и вътрешни фактори, успешното функциониране на институциите и застрахователните дружества се основава на иновациите в управлението,* ***през погледа на обучаваните студенти****.*

Ключов фактор за реализирането на поставените цели на компаниите, както и за дефинирането на представянето на компаниите на фиансовите и капиталовите пазари, е финансовото управление. Този процес обхваща управлението на финансите на всяко ниво в стопанските субекти и в изпълнението на всяка тяхна дейност – от планиране, през реализиране на самия план и през контролинг, до оценка на постигнатите резултати.

Контролингът използва информация от всяка една от горепосочените дейности и дава препоръки за предприемане на необходими действия и стъпки, които да доведат до постигане на очакваните резултати, формулирани чрез целите на предприятията. Контролерите ограничават мениджърите, като не допускат приемането на неикономични решения, преследващи собствени цели или интереси само на даденото функционално звено.

Акцента е върху същността на контролинга, моделите на контролинг, управлението на разходите, ABC модела и бюджетирането във финансовия сектор.

Ключови думи: *контролинг, финансов сектор, модели, разходи, бюджет*

Controlling in financial sector management

Chief Assistant Plamen Iliev, PhD
New Bulgarian University, Sofia, Bulgaria
pkiliev@nbu.bg /kaviplas@abv.bg

Summary: The rapidly evolving processes in the modern world require credit institutions and insurance companies to apply a comprehensive management methodology to solve a number of problems and achieve the planned results. In the conditions of uncertainty and uncertainty of the market environment, conditioned by external and internal factors, the successful functioning of the institutions and the insurance companies is based on the innovations in the management , **through**